

Democratische vrijheid en economische groei

J. de Haan en C.L.J. Siermann*

Hoewel sommige studies een positief verband laat zien tussen democratie en groei, hebben met name de Aziatische tijgers aangetoond dat snelle economische groei niet met democratische vrijheid hoeft samen te hangen. Ook dit artikel toont aan dat er geen robuuste samenhang is, noch in positieve, noch in negatieve zin.

'Democracy works best', zo luidde de kop van een recent artikel in *The Economist*¹. Volgens de auteur hebben aanhangers van de Aziatische benadering van economische ontwikkeling ongelijk. Een verlicht autoritair bestuur vormt geen noodzakelijke voorwaarde om hoge economische groeicijfers te halen. Integendeel, democratische vrijheid stimuleert economische vrijheid, wat op zijn beurt bij uitstek de groei bevordert.

De laatste jaren zijn verschillende studies verschenen waarin een positief verband wordt gevonden tussen het niveau van democratische vrijheid in een land en de lange-termijn economische ontwikkeling². De conclusie van deze stroom van artikelen is opmerkelijk, daar tot voor kort meestal van exact de tegenovergestelde relatie tussen democratie en economische groei werd uitgegaan. Deze laatste visie lijkt op het eerste gezicht ook in overeenstemming met de praktijk. Veel van de landen met een sterk groeiende economie zijn zogenoemde 'Aziatische tijgers', die doorgaans een tamelijk autoritair bewind hebben. Verschillende Aziatische leiders, waaronder de president van Singapore, Lee Kuan Yew, beweren dat discipline noodzakelijk is voor een stabiele economische ontwikkeling. De vereiste discipline zou worden belemmerd door democratische vrijheid³. Aanhangers van deze visie wijzen op de ervaringen in de voormalige Sovjetunie waar democratische vrijheden werden geïntroduceerd voordat economische hervormingen plaats vonden; de landen waarin het vroegere Sovjetimperium is uiteengevallen betalen nu een hoge prijs in de vorm van chaos en economische achteruitgang.

Dit artikel behandelt de theoretische en de empirische literatuur over de samenhang tussen democratie en economische groei. Eerst bespreken wij de argumenten voor de traditionele visie dat democratische vrijheden slechts zijn weggelegd voor landen die een bepaald ontwikkelingsniveau hebben bereikt. Vervolgens gaan we in op het standpunt dat democratische vrijheid bevorderlijk is voor de economische ontwikkeling. De belangrijkste tekortkomingen van het empirische onderzoek ter zake komen aan de orde. Uit

onze eigen schattingsresultaten, die daarna worden gepresenteerd, blijkt dat er geen sprake is van een robuuste samenhang tussen democratie en economische groei, noch in positieve, noch in negatieve zin.

Democratie en economische ontwikkeling

Voorstanders van het Aziatische ontwikkelingsmodel kunnen zich beroepen op diverse theoretische studies die steun geven aan de visie dat een democratisch politiek systeem nadelig is voor economische groei. De basisveronderstelling in deze theorieën is dat een op democratische wijze gekozen bestuur doorgaans zwak is. Een democratisch gekozen regering staat onder zware politieke druk van pressiegroepen, die streven naar bevordering van hun deelbelang ten koste van het algemene belang. Met name in ontwikkelingslanden kunnen dergelijke pressiegroepen aanzienlijke negatieve sociaal-economische invloed uitoefenen. Over het algemeen hebben zulke landen namelijk een heterogene samenstelling van de bevolking, zowel qua religie als qua etnische achtergrond. In een democratie zouden politieke leiders deze sociaal-culturele verschillen proberen te verscherpen om hun electorale basis te versterken.

De strijd om de kiezer wordt ook als argument gebruikt om aannemelijk te maken dat democratische regeringen kortzichtig zijn. In deze gedachtengang ontbreekt het democratische regeringen aan politiek moed om moeilijke langere-termijn beslissingen te ne-

* De auteurs zijn verbonden aan de vakgroep algemene economie van de economische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen.

1. *The Economist*, 27 augustus 1994, blz. 9 en blz. 15-17.

2. Voor een overzicht wordt verwezen naar J. de Haan en C. Siermann, *The Impact of Democracy and Political Instability on Economic Growth: A Review*, Centre for Development Studies University of Groningen, *Development and Security*, maart 1994.

3. "I believe that what a country needs to develop is discipline more than democracy. The exuberance of democracy leads to indiscipline and disorderly conduct which are inimical to development". *The Economist*, 27 augustus 1994, blz. 15.

men. Zo zouden autoritaire regimes eerder bereid zijn om consumptie en lonen te beperken om de investeringen te stimuleren. Ook drastische hervormingen zouden beter door autoritaire regimes kunnen worden uitgevoerd. Overigens is het zeer de vraag in hoeverre autoritaire regimes beter in staat zijn om belangrijke economische hervormingen door te voeren dan democratisch gekozen regeringen. Uit recent onderzoek naar hervormingen komt geen samenhang tussen regeringsvorm en succes van de hervormingen naar voren⁴.

Een derde argument dat vooral door Aziatische regeringen wordt gebruikt, is dat een effectief ontwikkelingsbeleid vraagt om een alles omvattende, consistente en gestructureerde aanpak. Een tweepartijen-systeem leidt vaak tot een politieke zig-zag koers van nationalisering, privatisering en re-nationalisering onder afwisselende regeringen. Evenredige vertegenwoordiging leidt veelal tot onwerkbare coalities, die door interne politieke machts spelletjes niet tot een efficiënte aanpak van de economische problemen komen.

Tegenstanders van deze kijk op de relatie van democratie en groei voeren aan dat beperking van de vrijheid een negatieve invloed heeft op de dadendrang van mensen. Zij stellen dat politieke onvrijheid onherroepelijke leidt tot willekeur. De hieruit voortvloeiende onzekerheid over de bescherming van eigendomsrechten en zelfs over de veiligheid van lijf en leden zal volgens deze auteurs leiden tot risicomijdend gedrag. Mensen zijn minder bereid om te investeren als ze rekening dienen te houden met een 'kleptomatische' overheid. Zekerheid omtrent eigendomsrechten en contract-naleving vormt de basis voor materiële vooruitgang. Volgens M. Olson zijn de voorwaarden hiervoor exact dezelfde als die voor een blijvende democratie. Hetzelfde rechtssysteem met een onafhankelijke rechterlijke macht en respect voor de wet en de individuele rechten die onontbeerlijk zijn in een democratie, zijn ook noodzakelijk voor bescherming van eigendoms- en contractrechten⁵.

Verder betekent politieke onvrijheid vooral een beperking van de intellectuele vrijheid, vaak gepaard met enige vorm van fysieke onderdrukking. Het effect op de economische groei van het verlies aan fysieke arbeidskracht, door opsluiting, verdwijning of vlucht, is doorgaans gering, maar de nieuwe groeitheorie heeft geleerd dat het verlies aan 'human capital' een aanzienlijk grotere invloed op economische groei kan hebben. Intellectuelen hebben vaak het meest te lijden van de staatsterreur, en juist zij vertegenwoordigen een meer dan proportioneel deel van de menselijke kennis.

Aanhangers van de Aziatische benadering pleiten voor een ontkoppeling van politieke en economische vrijheid. Terwijl de burgers bepaalde politieke vrijheden wordt onthouden, dient de economie op basis van een vrije markt te worden georganiseerd. Critici wijzen er echter op dat een dergelijke ontkoppeling niet alle economische nadelen van autoritair bestuur oplost. Ten eerste kan men zich afvragen hoe geloofwaardig de garantie van economische vrijheid is. Met andere woorden, wat weerhoudt het regime ervan

om op een willekeurig later tijdstip alsnog tot onteigening over te gaan? Over het algemeen wordt aangenomen dat door een strikt nakomen van de afspraken een autoritair bewind eenzelfde geloofwaardigheid kan opbouwen als een democratisch regime. Maar, in tegenstelling tot democratisch gekozen politici is het voor autoritaire heersers onmogelijk om deze garantie ook af te geven voor de periode na het eigen regime. Volgens Olson is dit opvolgingsprobleem er mede oorzaak van dat op den duur een autoritair bewind systematisch slechter presteert dan een democratisch gekozen bestuur. Hij stelt dat alleen een stabiele democratie de zekerheid kan verschaffen dat ook in de toekomst de eigendoms- en contractrechten van burgers worden gerespecteerd. Olson is van mening dat op termijn er altijd wel één autoritaire opvolger vervalt tot verontachtzaming van tot dan bestaande rechten. Hij wijst erop dat de geschiedenis veel voorbeelden verschaft van heersers, die door corruptie en verspilling het moeizame door hun voorgangers opgebouwde imperium verspelen.

Naast de problemen van opvolging voeren sommige auteurs nog een aantal andere redenen aan waarom de gepropageerde ontkoppeling van economische en politieke vrijheden slecht zou zijn voor economische groei. Zo wordt gesteld dat economische veelzijdigheid noodzakelijk is voor economische groei, en dat politieke veelzijdigheid nodig is voor het instandhouden van economische veelzijdigheid. Anderen wijzen erop dat binnen autoritaire regimes een natuurlijke neiging bestaat tot centralisatie. Deze centralisatie zou ondermeer kunnen leiden tot toenemende corruptie en verspilling, verwaarlozing van specifiek regionale problemen, en een vergroting van sociale conflicten die verbonden zijn met het ontwikkelingsproces.

Empirisch onderzoek

De visie dat een democratisch stelsel een positieve invloed heeft op de economische ontwikkeling wordt ondersteund door een aantal recente empirische studies. Zo concludeert Scully dat politiek open syste-

Tabel 1. De politieke-rechten index van Gastil, 1992

Land	Index
1. Argentinië	1
2. Botswana	1
3. Japan	1
4. Verenigde Staten	1
5. Venezuela	1
6. Brazilië	2
7. Turkije	2
8. Zambia	2
9. Zuid-Korea	2
10. India	3
11. Paraguay	3
12. Taiwan	3
13. Mexico	4
14. Pakistan	4
15. Singapore	4
16. Egypte	5
17. Malaysië	5
18. Nigeria	5
19. Indonesië	6
20. Rwanda	6
21. Thailand	6
22. Burma	7
23. Haïti	7
24. Irak	7
25. Saoedi-Arabië	7

Bron: *Freedom in the World 1991-1992, Political Rights and Civil Liberties*, New York, Freedom House.

4. J. Williamson (red.), *The Political Economy of Policy Reform*, Institute for International Economics, Washington, 1994.
5. M. Olson, *Dictatorship, Democracy, and Development*, *American Political Science Review*, jg. 87, 1993, blz. 567-576.

men in de jaren 1960-1980 een gemiddelde groei van het inkomen van 2,53 procent per jaar weten te realiseren, terwijl in dezelfde periode gesloten samenlevingen het niet verder brachten dan een groei van 1,41 procent⁶. Een overeenkomstig resultaat wordt ook vermeld door Grier en Tullock voor Afrika en Latijns-Amerika. Repressieve regimes in deze werelddelen hebben gemiddeld een anderhalf procentpunt lagere groei dan hun democratische tegenhangers⁷. In een uitgebreide cross-sectie studie vindt ook Barro dat beperking van politieke rechten leidt tot een lagere groei van het inkomen⁸.

Er is echter ook een aantal studies verschenen die concluderen dat er geen enkel systematisch verband bestaat tussen het politieke systeem en de economische ontwikkeling⁹. Met name in de minder recente literatuur wordt dit resultaat vaak gevonden¹⁰. Deze uitkomst wordt ondersteund door een stroming in de literatuur die sceptisch staat tegenover iedere theorie omtrent enig verband tussen democratie en groei. Uitgangspunt voor deze stroming is de veronderstelling dat andere factoren, zoals de gevoerde politiek (socialistisch versus liberaal), de politieke structuur (presidentieel versus meer-partijen coalitie) en politieke stabiliteit, een belangrijker rol spelen in de economische ontwikkeling dan de vraag of een land al dan niet democratisch wordt bestuurd. Het politieke systeem is alleen interessant voor zover dit samenhangt met één van de bovenstaande politieke kenmerken. Zo zijn sommige auteurs van mening dat democratieën over het algemeen politiek stabiel zijn, ofschoon het tegendeel ook wel wordt beweerd.

Het grote aantal empirische studies staat echter in geen relatie tot de kwaliteit ervan. Een nadere inspectie van de diverse modelspecificaties en met name het gebruik van diverse maatstaven voor democratie levert een onthutsend beeld op.

De meeste studies maken – om een maatstaf voor democratie te construeren – op enigerlei wijze gebruik van de gegevens van Raymond Gastil. Op basis van een vaste lijst met politieke kenmerken, zoals recent gehouden (eerlijke) verkiezingen, aanwezigheid van meerdere politieke partijen waaruit kan worden gekozen, het recht op vrije meningsuiting, het recht om gekozen te worden, geen militaire of buitenlandse controle en het bestaan van een betekenisvolle oppositie, heeft Gastil landen onderverdeeld in zeven categorieën, variërend van volledig vrij (met rangorde één) tot volledig onvrij (met waarde zeven)¹¹. Het grote voordeel van deze gegevens is dat ze vanaf 1973 jaarlijks beschikbaar zijn en op een redelijk consistente wijze tot stand zijn gekomen. Tabel 1 geeft de score voor een representatief aantal landen volgens de Gastil-index voor 1992.

Sommige critici van de index van Gastil stellen dat democratie een continu begrip is, en dus idealiter zou moeten worden gemeten aan de hand van een continue maatstaf. Deze kritiek gaat echter voorbij aan het feit dat democratie een ordinale grootheid is en geen cardinale. Het is onzin, om te beweren dat land X tweemaal zo democratisch is als land Y; men kan hoogstens stellen dat land X democratischer is dan land Y. Het ordinale karakter van democratie vloeit voort uit het feit dat de mate van democratie af-

hankelijk is van een combinatie van niet-additionele factoren, zoals persvrijheid en kiesrecht. Een rangordeverdeling, zoals die van Gastil, is daarbij een geschikt middel om deze ordinale verschillen uit te drukken.

Helaas wordt in de meest studies verwaarloosd dat de Gastil-index een ordinale grootheid is en wordt de index toegepast als een cardinale variabele. Een dergelijk gebruik van een rangordeverdeling in een lineaire regressie is econometrisch hoogst twijfelachtig, om niet te zeggen onverantwoord. Van de eerder aangehaalde studies gebruikt Barro bijvoorbeeld de ongetransformeerde gemiddelde waarde van de Gastil-index over de periode 1973-1985 als maatstaf voor democratie. Om de Gastil-rangordeverdeling zinvol te gebruiken is het o.i. noodzakelijk om de index te transformeren naar één of meer dummy-variabelen. In het eerder aangehaalde onderzoek van Scully is een dergelijk transformatie doorgevoerd. Scully stelt dat landen met een gemiddelde rangorde van twee of lager op de Gastil-index als democratisch kunnen worden beschouwd, terwijl landen met een gemiddelde waarde van vijf of hoger als gesloten dienen te worden bestempeld. In studies waar een dergelijke, door ons bepleitte transformatie wordt toegepast, wordt evenwel nooit geanalyseerd in hoeverre de resultaten gevoelig zijn voor de gekozen definitie. Waarom zouden bijvoorbeeld landen met een gemiddelde score op de Gastil-index van vier ook niet worden beschouwd als gesloten? En zijn landen met een score van drie volledig ondemocratisch?

Een andere vaak voorkomende fout is het volledig voorbijgaan aan politieke veranderingen. In de meeste studies wordt een maatstaf voor democratie gebruikt die gebaseerd is op observaties van de politieke toestand in één specifiek jaar, of op een gemiddelde over een periode¹². Met andere woorden, er wordt volledig voorbijgegaan aan de mogelijkheid dat de politieke situatie in een onderzoeksperiode van enige decennia onderhevig kan zijn aan belangrijke veranderingen. Om een indruk te krijgen van de omvang van deze veranderingen hebben we voor de

6. G.W. Scully, The institutional framework and economic development, *Journal of Political Economy*, jaargang 96, 1988, blz. 652-662.

7. K.B. Grier en G. Tullock, An Empirical Analysis of Cross-National Economic Growth, *Journal of Monetary Economics*, jaargang 24, 1989, blz. 259-276.

8. R.J. Barro, Economic growth in a cross section of countries, *The Quarterly Journal of Economics*, jaargang 106, 1991, blz. 407-443.

9. Zie onder meer C. Siermann en J. de Haan, Political Instability, Freedom and Economic Growth: Some Further Results, te verschijnen in *Economic Development and Cultural Change*, 1994.

10. L. Sirowy en A. Inkeles, The effects of democracy on economic growth and inequality: A review, *Studies in Comparative International Development*, jg. 25, 1990, blz. 126-157.

11. R.D. Gastil, *Freedom in the World*, verschillende jaargangen. Zie R.D. Gastil, The comparative survey of freedom: Experiences and suggestions, *Studies in Comparative International Development*, jaargang 25, 1990, blz. 25-50 voor een uitgebreide beschrijving van het project.

12. Een andere kanttekening hierbij is dat optellen van scores over verschillende jaren op gespannen voet staat met het ordinale karakter van de Gastil-index.

Tabel 2. Gevoeligheidsanalyse voor Gastil's political rights index (afbankelijke variabele: groei reëel bnp per hoofd, 1960-1988)

	coëfficiënt	standaard-fout	t	landen	adj. R ²	Overige variabelen	Robuust/ fragiel
PRI≤2							
hoogste coëfficiënt	0,47	0,54	0,86	89	0,32	Export	
basis-model	0,10	0,49	0,21	96	0,35		fragiel(0)
laagste coëfficiënt	0,004	0,50	0,01	94	0,35	Inflatie	
PRI≤3							
hoogste coëfficiënt	0,68	0,49	1,37	89	0,34	Export	
basismodel	0,49	0,48	1,01	96	0,36		fragiel(0)
laagste coëfficiënt	0,42	0,50	0,89	94	0,36	Inflatie	
PRI≤5							
hoogste coëfficiënt	-0,30	0,39	-0,77	96	0,37	Overheids-cons. Populatie	
basismodel	-0,50	0,38	-1,33	96	0,39		fragiel(0)
laagste coëfficiënt	-0,54	0,39	-1,36	94	0,36	Inflatie Populatie	
PRI≤6							
hoogste coëfficiënt	-0,45	0,34	-1,34	89	0,32	Export	
basismodel	-0,59	0,33	-1,81	96	0,36		fragiel(1)
laagste coëfficiënt	-0,72	0,35	-2,02	94	0,36	Inflatie Populatie	

Bron: De Haan en Siermann, *Luxury or Stimulus, the impact of democracy on economic growth*.

landen in ons eigen onderzoek (zie de volgende paragraaf) de correlatie van de Gastil-index voor de jaren 1973 en 1991 berekend; deze bedroeg slechts 0,69. Een dergelijke lage score wijst erop dat er omvangrijke veranderingen zijn opgetreden in het politieke karakter van menig land in de afgelopen twintig jaar.

Naast de problemen met de maatstaf voor democratie valt in een groot aantal studies ook de gebrekkige modelspecificatie op. Zo verzuimt een aantal onderzoekers om de investeringen op te nemen in hun groeivergelijking, terwijl vrij algemeen aanvaard is dat de kapitaalgoederenvoorraad een belangrijke determinant is van economische groei. Een andere twijfelachtig absentie betreft het initieel inkomen. In de eerder aangehaalde studie van Scully wordt naast de democratie-maatstaf alleen de verhouding tussen de kapitaalgoederenvoorraad en arbeid als verklarende variabele opgenomen. Volgens de 'catch up'-hypothese zullen landen met een laag inkomen sneller groeien dan landen met een hoog inkomensniveau. Het initieel inkomen is niet alleen vanuit de economische theorie een belangrijke variabele. Het is zeer aannemelijk dat het *niveau* van ontwikkeling en de mate van democratie sterk gecorreleerd zijn. Zo stelt Fukuyama dat naarmate een groter deel van de bevolking in staat is om zijn kinderen een hogere opleiding te laten genieten, de nieuw verkregen inzichten aanzien van eigenwaarde en het recht op zelfbeschikking op den duur onherroepelijk resulteren in de wens naar democratie¹³. Gezien deze aannemelijke relatie tussen ontwikkeling en democratie kan het weglaten van het initieel inkomen – een graadmeter

voor ontwikkeling – leiden tot een verkeerde interpretatie van de resultaten.

Tegenover deze tekortkomingen in de groeivergelijking hebben we moeten constateren dat in sommige studies variabelen worden opgenomen, waarvan de directe relatie met economische groei toch op zijn minst twijfelachtig mag worden genoemd. Het is opvallend, hoe weinig overeenkomsten er zijn te vinden in de groeivergelijkingen van de diverse studies die wij hebben onderzocht. Soms lijkt er sprake van een 'John Wayne' benadering van onderzoek: net zo lang schieten, totdat het raak is.

Eigen schattingen

In de meeste onderzoeken ontbreekt een analyse van de robuustheid van de gepresenteerde resultaten. In onze studie naar de relatie tussen democratie en groei hebben wij gebruik gemaakt van de robuustheid-analyse van Levine en Renelt¹⁴. Deze auteurs tonen in een uitgebreid onderzoek aan dat slechts een klein aantal economische variabelen op een robuuste wijze is gerelateerd aan economische groei¹⁵.

In grote lijnen komt de robuustheid-methode van Levine en Renelt neer op het volgende. Men onderzoekt wat er gebeurt met de geschatte coëfficiënt en

13. F. Fukuyama, *The end of history and the last man*, Penguin, London, 1992.

14. J. de Haan en C. Siermann, *Luxury or Stimulus? The impact of democracy on economic growth*, mimeo, 1994.

15. R. Levine en D. Renelt, A sensitivity analysis of cross-country growth regressions, *The American Economic Review*, jaargang 82, 1992, blz. 942-963.

standaardfout van een variabele – in dit geval met de graadmeter voor democratie – als naast een aantal standaardvariabelen een steeds wisselende combinatie van andere variabelen aan het model wordt toegevoegd. Hierbij omvat de standaardgroep altijd die variabelen waarvan in het verleden is aangetoond dat ze robuust zijn gerelateerd met de endogene variabele, in dit geval dus met economische groei. De toegevoegde variabelen zouden vanuit theoretisch oogpunt aan de regressie kunnen worden toegevoegd en hangen niet samen met de op robuustheid te onderzoeken variabele. Indien nu de coëfficiënt van de verklarende variabele significant blijft en niet onderhevig is aan forse schommelingen, ondanks het toevoegen van wisselende combinaties (van maximaal vier extra) variabelen, wordt gesteld dat de variabele 'robuust' samenhangt met de te verklaren variabele.

Voor het onderzoek naar de relatie tussen democratie en groei beschikken wij voor de periode 1960-1988 over gegevens voor 96 niet-olieproducerende landen. Data over de groei van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) per capita zijn afkomstig van Summers en Heston. De set van standaardvariabelen bestaat uit: het initieel inkomen in 1960, de investeringsquote - beide uit de Summers en Heston dataset - en het inschrijvingsnivo voor het voortgezet onderwijs in 1960, afkomstig uit de *World Tables 1976* van de Wereld Bank. De keuze van deze drie variabelen is gebaseerd op de resultaten in de eerder aangehaalde studie van Levine en Renelt. De groep van toegevoegde variabelen bestaat uit: de gemiddelde populatiegroei, overheidsconsumptie als percentage van het BNP, - beide uit de dataset van Summers en Heston - de gemiddelde inflatie, en de gemiddelde ratio van export en BNP. De beide laatste variabelen zijn afkomstig uit de IMF *International Financial Statistics 1990*. Een aantal recente onderzoeken vindt een significante relatie tussen populatiegroei, overheidsconsumptie, inflatie en export enerzijds en economische groei anderzijds. Vandaar dat deze variabelen in steeds wisselende combinaties aan het basis-model worden toegevoegd.

Op basis van de gemiddelde waarde van de Gastil's rangordeverdeling voor politieke vrijheid hebben we vier nul-één variabelen geconstrueerd als graadmeter voor democratie. Min of meer gelijk aan Scully construeren wij een nul-één variabele 'democratie' die de waarde één aanneemt als de gemiddelde waarde van Gastil's rangordeverdeling met betrekking tot politieke vrijheid in de periode 1973-1988 kleiner of gelijk is aan twee (PRI≤2). Analooq, is de variabele 'dictatuur' gelijk aan één als de gemiddelde waarde van de Gastil-index groter of gelijk is aan zes (PRI≤6). Om de gevoeligheid van de enigszins arbitraire grenzen te onderzoeken zijn ook de variabelen met grenzen, drie (PRI≤3) en vijf (PRI≤5), gebruikt.

De robuustheid methode van Levine en Renelt verlangt dat eerst de vergelijking met alleen de standaard variabelen en de op robuustheid te onderzoeken verklarende variabele wordt geschat. In ons geval betekent dat een regressie waarin de groei van het gemiddelde reële inkomen per hoofd van de bevolking in de periode 1960-1988 de te verklaren variabele is, en het initieel inkomen in 1960, de investe-

ringsquote, het inschrijvingsnivo voor het voortgezet onderwijs in 1960 (als benadering voor 'human capital'), en één van de vier maatstaven voor democratie c.q. dictatuur de verklarende variabelen zijn. Zoals mocht worden verwacht, zijn de coëfficiënten van de standaardvariabelen significant en redelijk in overeenstemming met de resultaten van eerder onderzoek. De rijen 'basismodel' in tabel 2 geven de geschatte coëfficiënten, de standaardfouten en de t-waarden van de vier maatstaven voor democratie/dictatuur weer. De rij 'hoogste (laagste) coëfficiënt' geeft de hoogste (laagste) gevonden coëfficiënt weer, indien aan het basismodel één tot maximaal vier verklarende variabelen worden toegevoegd.

Uit de tabel volgt dat alleen de coëfficiënt van PRI≤6 significant is op het 10-procentsniveau. Met andere woorden: autoritair geregeerde landen groeien minder snel dan democratisch bestuurd landen, maar dat geldt alleen indien de grens voor de afbakening van autoritair bestuurd landen wordt gelegd bij een gemiddelde waarde van de Gastil-index van 6 of hoger. Hieruit blijkt wel hoe gevoelig de resultaten zijn voor de gekozen definitie van democratie/dictatuur. Bovendien valt uit tabel 1 af te lezen dat het voldoende is om één van de vier extra variabelen, zoals inflatie, toe te voegen om de coëfficiënt van PRI6 zijn significantie te laten verliezen.

We hebben ook bekeken of het schatten van het model voor alleen de ontwikkelingslanden nog enig nieuw licht kon werpen op deze conclusies. De resultaten wijken niet sterk af van die in tabel 2. Een belangrijk bezwaar dat kan worden aangevoerd tegen de in tabel 1 vermelde uitkomsten is dat de maatstaven voor democratie/dictatuur slechts gebaseerd zijn op informatie over de periode 1973-88, terwijl het model is geschat over de periode 1960-88. Herschatting van het model voor de periode 1973-88 levert echter soortgelijke uitkomsten op. Ook hebben wij onderzocht of de resultaten veranderen wanneer rekening wordt gehouden met wijzigingen in het politieke systeem die zich in veel landen hebben voorgedaan. Ook dat blijkt niet het geval te zijn.

Ten slotte

Economische ontwikkeling hangt ondermeer af van het initiële inkomensniveau, investeringen en de inzet van menselijk kapitaal. Tegenwoordig wordt ook vaak beweerd dat democratische vrijheid bevorderlijk is voor economische groei. Uit onze resultaten trekken wij echter de conclusie dat er geen overtuigend bewijs is dat democratische bestuurd landen sneller groeien dan autoritair geregeerde landen. Hoewel de dummy-variabele voor autoritaire regimes in de basisvergelijking significant negatief samenhangt met groei, is deze relatie niet robuust. In ons onderzoek vinden we echter ook geen enkel bewijs voor de visie die tot voor kort dominant was in de literatuur, dat democratie slecht is voor economische groei. Met andere woorden, voorlopig moet de conclusie luiden dat geen robuust verband bestaat tussen de mate van democratie en economische groei.

Jakob de Haan en Clemens Siermann